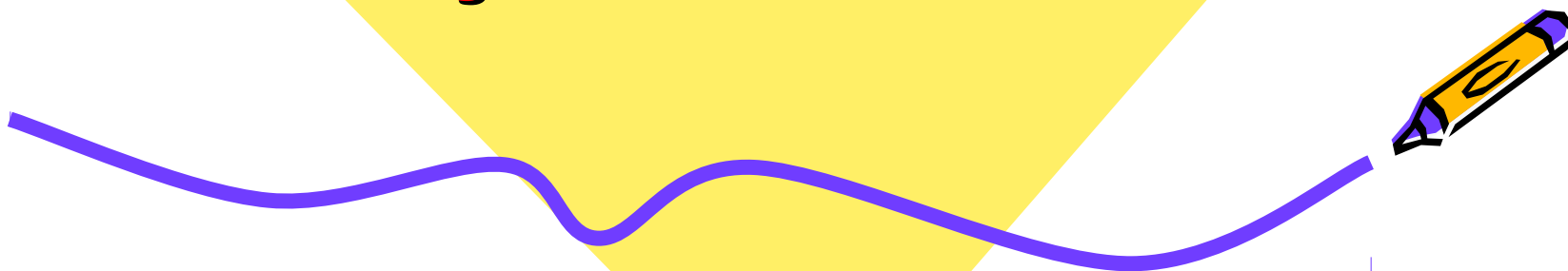

Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása

Vezér Tünde
SZTE ÁOK Népegészségtani Intézet

A rehabilitáció

Kialakulása

- Hadirokkantak rehabilitációja
- WHO értelmezés
  - Károsodott - biológiai működés zavara
  - Fogyatékos - egy-egy speciális emberi funkció zavara
  - Rokkant - az ember társadalmi funkciózavara
  - Primer prevenció - a betegségek, károsodások megelőzése
  - Szekunder prevenció - fogyatékoság elkerülése
  - Tercier prevenció - a rokkantság megelőzése
- **Napjainkban: a rehabilitáció integrációs korszaka**

Fogalma

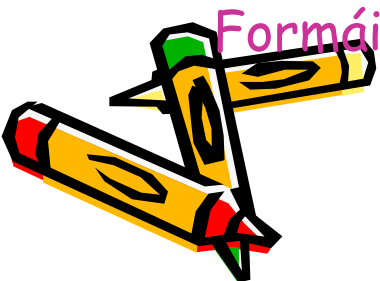
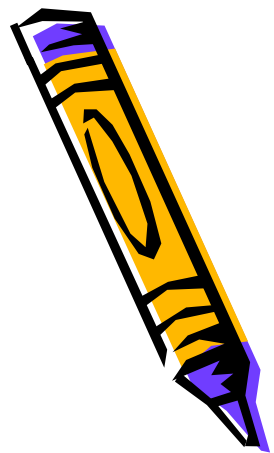
olyan szervezett segítség, amit a társadalom nyújt az egészségben, testi vagy szellemi épségben ideiglenes vagy végleges károsodás miatt fogyatékos személynek, hogy helyreállított vagy megmaradt képességei felhasználásával ismét elfoglalhassa helyét a közösségben

Formái: **orvosi** (rokkantság megelőzése)

pedagógiai (alap-, át-, továbbképzés)

szociális (mhelyre száll, segítő személy alkalm., mkörülm-k átal.)

foglalkozási (képességfelmérés, munkaadaptáció, tranzit-foglalkoztathatóságban segítség, j mtevék-re felkészítés)

1. Az orvosi rehabilitáció szintje

Feladata

Segítségnyújtás az orvostudomány eszközeivel a fogyatékos és rokkant embereknek önállóságuk részben vagy egészben való visszanyerésére, a családba, a munkahelyre, a társadalomba történő beilleszkedésére

Célja

az egészségkárosodás, a megbetegedés, a baleset természete és súlyossága szerint változhat

- Önellátás biztosítása
- További foglalkoztatás megvalósításának előkészítése

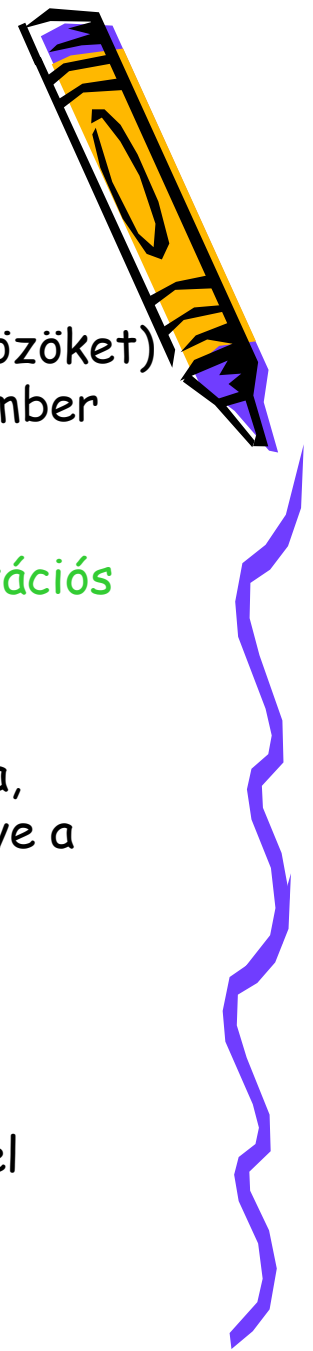
Eszközrendszere

döntően a gyógyító tevékenységhez kapcsolódik, mely

- egészségügyi intézményben
- szanatóriumban
- gyógyfürdőkben zajlik

2. A foglalkoztatási rehabilitáció szintje

Feladata

olyan munkahelyet, illetve munkakörülményeket (munkaeszközöket) biztosítani, ahol és amelyekkel a fogyatékos vagy rokkant ember állapotának romlása nélkül tud dolgozni úgy, hogy közben a társadalomban betöltött presztízse lehetőleg előnyösen, de semmiképp se hátrányosan változzon - **foglalkozási rehabilitációs eljárás**

Célja

a rokkant személy képessé tétele alkalmas munka vállalására, megtartására és abban való előrehaladásra, ezáltal elősegítve a személy társadalomba való beilleszkedését, illetve visszailleszkedését

Megvalósítása

- munkáltató
- a foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat közreműködésével

2. A foglalkoztatási rehabilitáció szintje

Célcsoportjai

a) szervezett munkavégzésben résztvevő **megváltozott munkaképességű munkavállalók**

CÉL - munkahelyi rehabilitáció

FELADAT - foglalkozás-egészségügyi alapszolgálat:

- munkaköri alkalmasság elbírálása
- tanácsadás
- rehabilitációs intézkedések kezdeményezése

b) **megváltozott munkaképességű munkanélküliek**

CÉL - foglalkoztathatóság

FELADAT - foglalkozás-egészségügyi szakellátó helyek:

szakvéleményezés, munkába állítás lehetőségeinek, a képzés-
átképzés esélyeinek számbavétele, foglalkoztatási

szabályozások megállapítása

Megváltozott munkaképességű ember a munka világában

- 1998. évtől
  - erősödő emberjogi törekvések
  - megkezdődött a foglalkoztatási rehabilitáció szolgáltatási rendszerének kiépítése
    - egész országot lefedő fizikai és kommunikációs akadálymentesítési program
    - munkajogi szabályok módosulása
  - szervezett munkavégzés különféle formáinak megjelenése
    - önálló életvitelt segítő lakóotthoni program
    - nagy intézményeken belüli önálló életviteli elemek lehetősége
    - szociális ellátásban a rehabilitáció jogi kereteinek kialakítása
  - saját terminológia és módszertan kialakítása
- 2003. évi CXXV tv az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
  - Tilos a hátrányos megkülönböztetés az emberi élet sok más jellemzője mellett a fogyatékoság és az egészségi állapot szerint

Megváltozott képességű ember a munka világában

- 176/2005 (IX.2.) Korm rendelet
megváltozott munkaképességű, akinek munkaideje a napi 4 órát eléri, ha
  - a munkaképesség csökkenése OOSZI szakvélemény alapján 50%-os mértékű v.
  - az egészségkárosodás mértéke ORSZI szakvélemény szerint 50-79% mértékű (előző mkörben rehabilitáció nélkül nem alkalmas és rehabilitálható), vagy (... nem rehabilitálható)
    - ha MKCS 67-100%
    - látás-, értelmi-, hallás-, mozgásfogyatékosnak minősül, v. fogyatékosági támogatásban részesül
- 2006 július 1-től
  - új foglalkoztatási jogviszonyok létrejötte
    - általános munkavégző képességet fejlesztő **munka-rehabilitációs jogviszony**
    - határozott munkaidejű munkaviszony keretében megvalósítható **fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás**
- 213/2007 Kormány rendelet az ORSZI-ról
- 321/2007 Kormány rendelet a komplex rehabilitációról
- 335/2009 Korm rendelet - **súlyos fogyatékoságnak minősülő betegségről az állapot átmeneti vagy végleges jellegének meghatározására** szakambulancia v. kórházi osztály szakorvosa jogosult
  - A súlyos fogyatékoság minősítéséről a** szakambulancia v. kórházi osztály szakorvosa v. a beteg választott háziorvosa végleges igazolást állít ki.
- 49/2009 Eü M rendelet a súlyos fogyatékoság minősítéséről

A foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatok feladata

- **Szakvélemény adása a komplex rehabilitációhoz**
  - 2007. évi LXXX. IV. tv értelmében - „hogya a beteg foglalkoztatott egészségi állapota alapján jelenlegi munkakörében tovább foglalkoztatható-e”
- **Közreműködik a munkáltatónál a rehabilitációs eljárásokban**
  - 27/1995. NM rendelet - „alkalmas - ideiglenesen nem alkalmas - nem alkalmas”; „alkalmas ... korlátozással”

A foglalkozás-egészségügyi szakellátó helyek feladata a foglalkozási rehabilitációban

- **részt vesznek** a munkaköri alkalmasság II. fokú elbírálásában (rehabilitációs javaslattal)
- **részt vesznek**
  - (az iskolaorvosok mellett) a pályakezdő fiatalok szakmai alkalmassági vizsgálatában,
  - elsősorban a felnőttek szakmai alkalmassági vizsgálatában a beiskolázás (képzés, átképzés) előtt
- **Szakvéleményezik a megváltozott munkaképességű állás keresők foglalkoztathatóságát**
Végzik a megváltozott munkaképességű állás keresők vizsgálatát a TÁMOP programokban való részvételhez

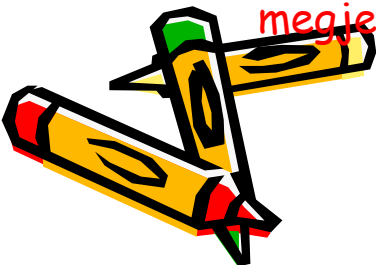

Foglalkoztathatóság

- **Vizsgálata**
  - a megmaradt munkavégző képesség hasznosítását célozza
  - a munkahelyi rehabilitációhoz kapcsolódó tevékenységet jelent
- **Szakvéleményezése**
  - annak megállapítása, hogy a vizsgált személy megváltozott munkaképessége mennyiben befolyásolja a munkavégzését a különböző foglalkozásokban, ill. mely foglalkoztatási korlátozás mellett folytathat tevékenységet
  - Célcsoport: megváltozott munkaképességű álláskereső
- **Elbírálása**
  - Az ~ álláskereső vizsgálata
  - Egészségi állapotára vonatkozó dokumentumok áttekintése
  - Munkakapacitás + kiegészítő szakvizsgálatok értékelése
  - Munkahelyi kockázatok számbavétele
  - A foglalkoztatás korlátozásáról szóló adatok - vizsgálati adatok, értékek, dokumentumok összevetése

⇒ **Szakvélemény adás a foglalkoztathatóságról, korlátozások és a tiltások megjelölésével** a munkaügyi szervezet számára

A foglalkoztathatóság kizáró és korlátozó tényezői

- Kizáró tényező

- Az adott foglalkozásban munkavégzésre nem alkalmas
- (munkakörnyezetből olyan megterhelés/igénybevétel éri, mely állapotával nem egyeztethető össze, azt várhatóan tovább károsítja)

- Korlátozó tényező

- A körülmények figyelembe vételével - mérlegelésre van lehetőség
- nem alkalmatlan egyértelműen az adott foglalkozásban való munkavégzésre, ezért mérlegelendő

- A munkavégzésből/munkakörnyezetből eredő hatás nagysága, gyakorisága, időtartama
- Kedvezőtlen hatás kiküszöbölésének lehetősége
- Egészségkárosodás mértéke

A foglalkoztatás korlátai

- Fodor József OKK-OMFI és OMMK „foglalkoztatás korlátozásai”
  - Az érzékszervekre és a beszélőképességre,
  - A testhelyzetekre és a helyváltoztató mozgásra,
  - A fizikai munka nehézségi fokára,
  - Az egyéb munkavégzésre,
  - A munkakörnyezet kóroki tényezőire,
  - Egyéb tényezőkre (fokozott pszichés megterhelés, munkaidő, munkarend)vonatkozó korlátozások

*Forrás: Béleczi Lajos: A foglalkoztathatóság és szerepe a foglalkozási rehabilitációban. Foglalkozás-egészségügy 2/1998. 3.: 29-33

A munkaképesség elbírálása

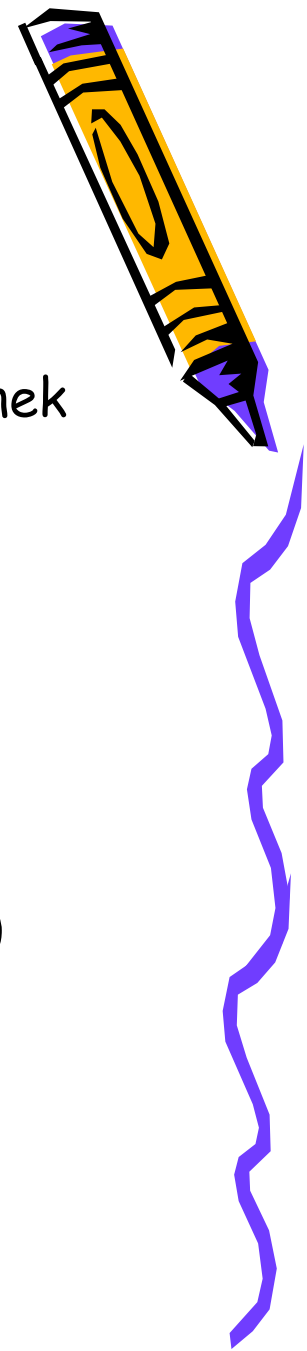
• A munkaképesség elbírálás célja

- a rokkantság fokának
- a megmaradt munkaképesség mértékének és minőségének
- a további foglalkoztatás feltételeinek egészségügyi elbírálása és véleményezése, mely

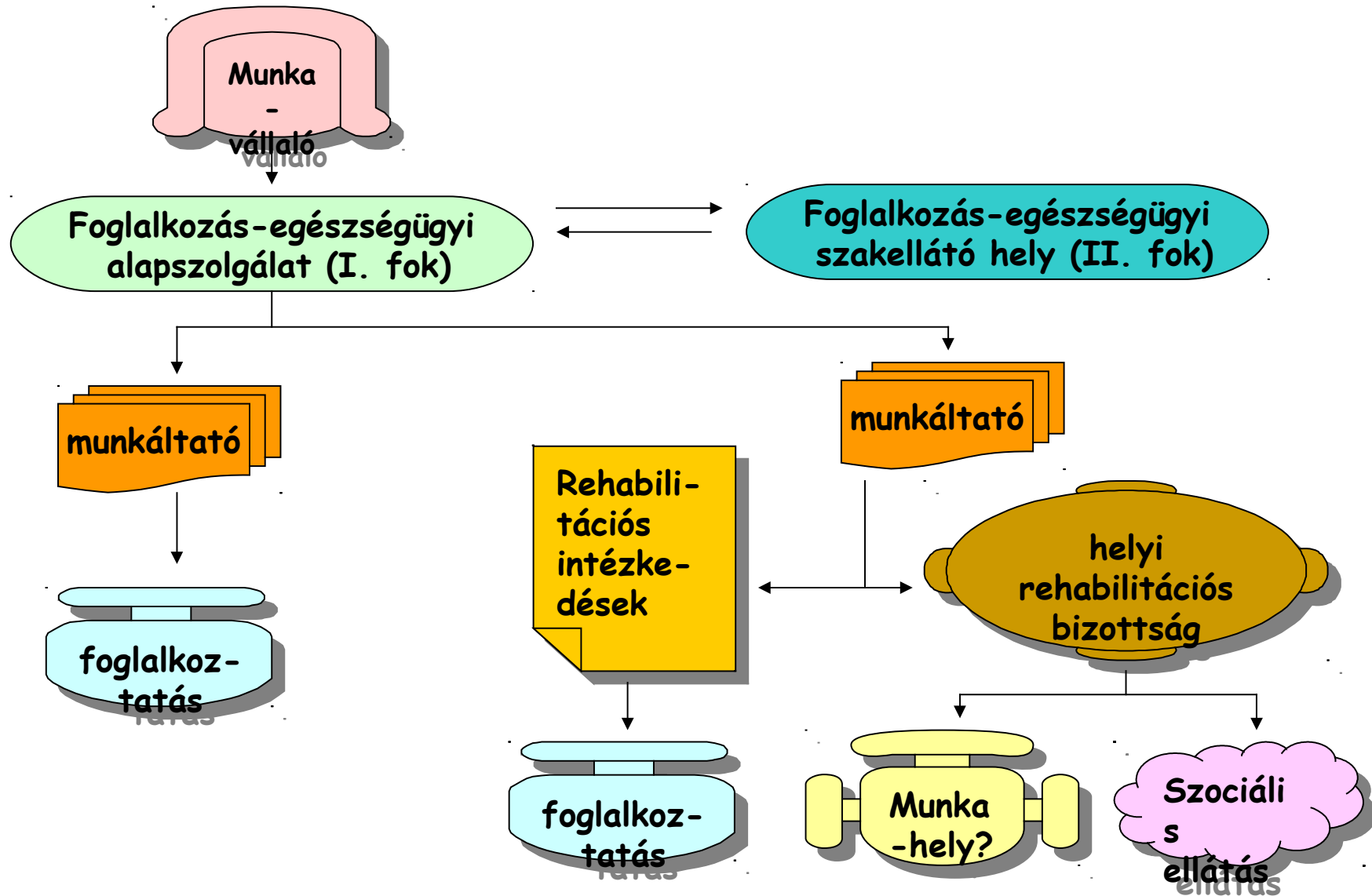
Orvosszakértői feladat (OOSZI→ORSZI)

- Az orvosszakértői vizsgálat irányultsága
  - a jelenlegi munkaképesség változás
  - az elveszett munkaképesség mértékének (és fokának) megállapítása
- Az orvosszakértői vizsgálat eredménye
  - „teljes munkaképtelen”, ...

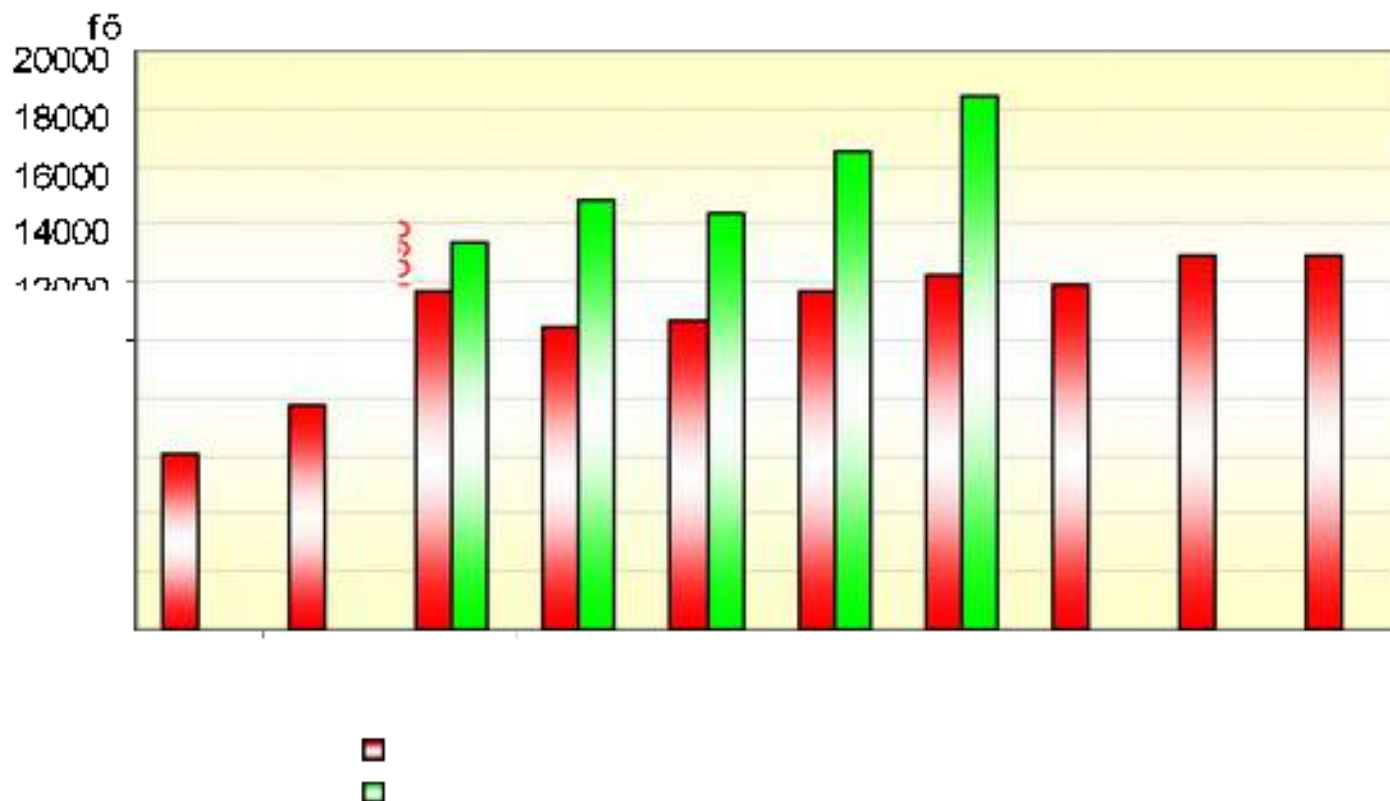
Az összes egészségkárosodás (ÖEK) és a munkaképesség csökkenés (MKCS) egymáshoz való viszonya !

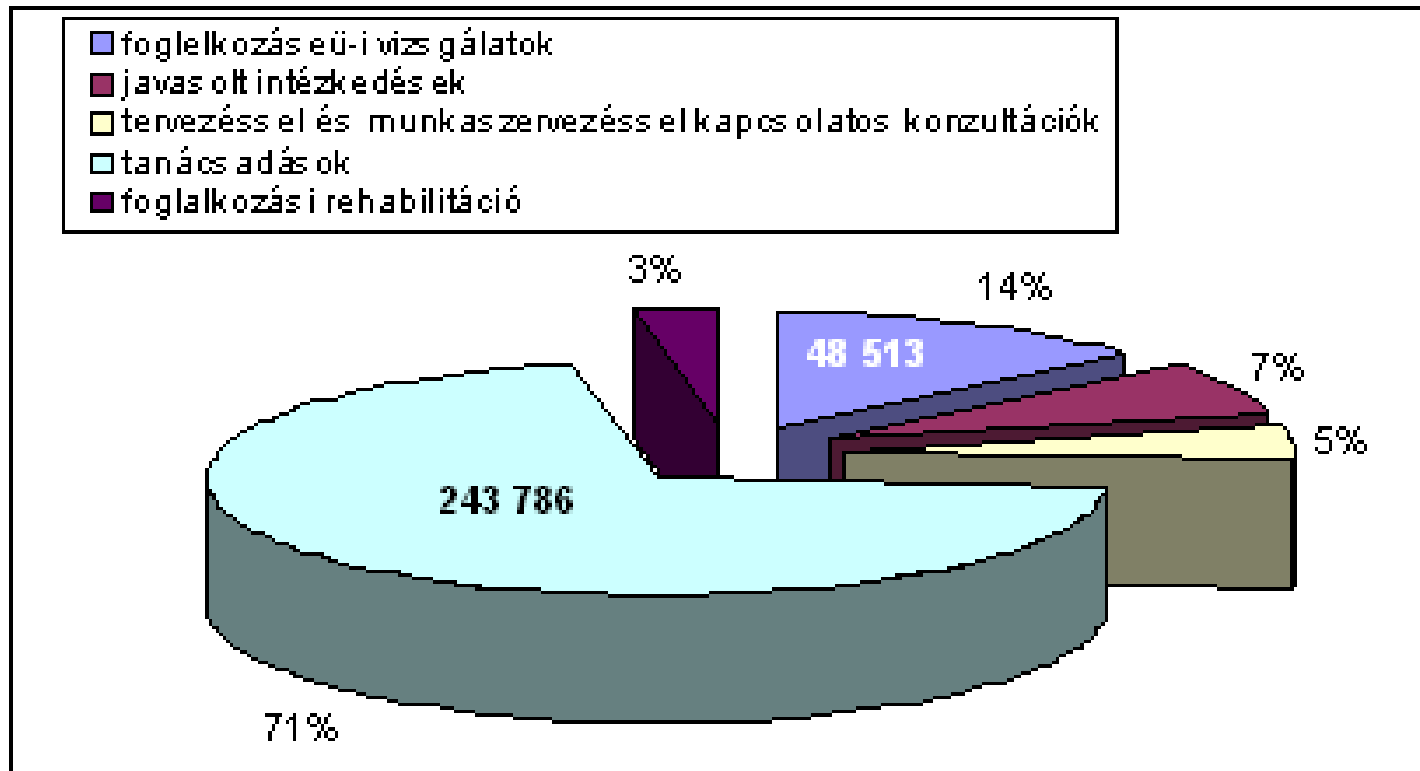
A foglalkozás-egészségügyi szolgálatok szerepe a munkahelyi foglalkoztatási rehabilitáció folyamatában

A foglalkozás-egészségügyi alapszolgálatok foglalkozási rehabilitációs tevékenysége, 1995-2004

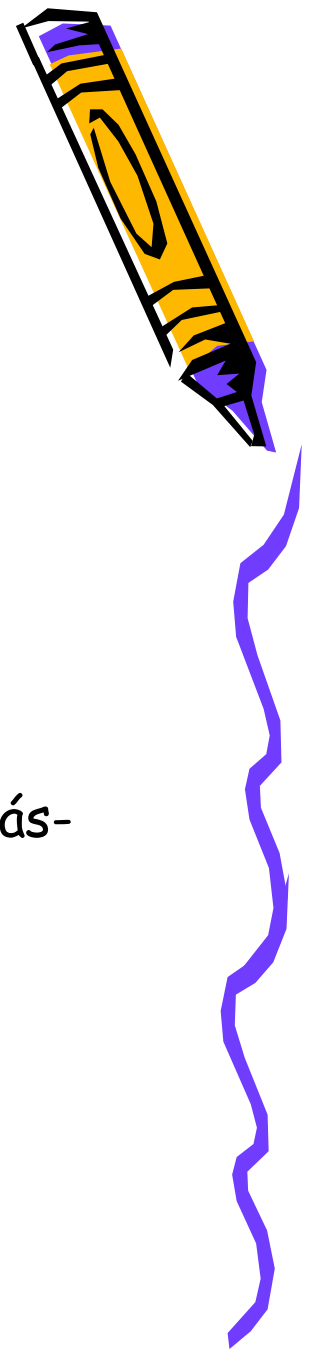

Munkahigiénés feladatok megoszlása 2009. évben

Forrás: Foglalkozás-egészségügy 2010/3

A foglalkozás-egészségügyi orvosok szerepe a foglalkoztatási rehabilitációban

- **LEHETNE tájékoztatási kötelezettsége:**
vélemény adása a munkavállaló által ellátott munkaköréről → hol/mely munkakörökben lehetne rehabilitációs célból foglalkoztatni
- ORSZI szakmai irányelvek megfogalmazása a Foglalkozás-egészségügyi Szakmai Kollégium **javaslata** alapján

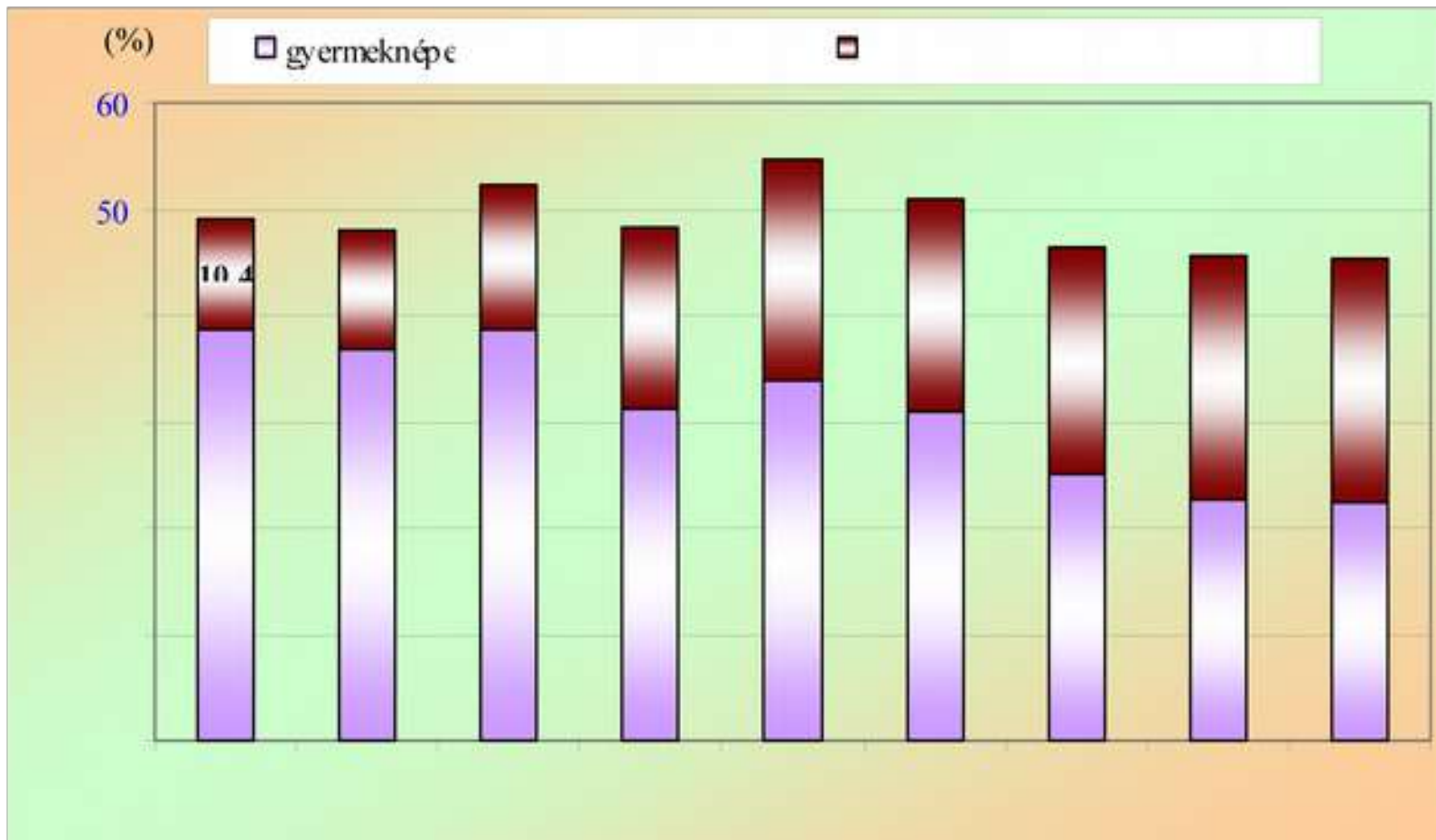
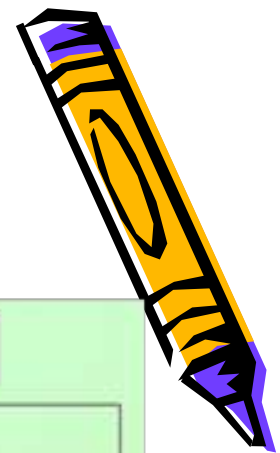
Gazdasági környezet - rehabilitáció igénye

- Demográfiailag elöregedő populáció
- Fokozódó szolgáltatási kereslet
- Csökkenő munkaerő kínálat
- Inaktív csoportok munkaerő-piac megjelenésének kényszere
- Technológiák fejlődése - munkamennyiség csökkenés
- Magas élők munkai igényű tömegtermelés kivonulása Európából - egyedi, kézműves, innovatív termékek iránti igény
- Szakosított munkahelyeket felváltják a sokféle képességet és jártasságot igénylő munkakörök
- Informatikai ágazat jelentőségének fokozódása
- Távmunka terjedése
- Bővülő atipikus foglalkoztatás, jelentős önfoglalkoztatás és vállalkozói jogviszony, szabályozott alkalmi munkavállalás

Fokozódó eltartási terhek Magyarországon, 1941-2006

Gazdasági környezet - következmények

- A munka világának strukturális átalakulása
- A foglalkoztatottakkal szembeni követelmények megváltozása
  - Foglalkoztatási struktúra átalakulása
    - hagyományos foglalkoztatási területek szűkülése
    - új foglalkoztatási lehetőségek feltárása
  - Távmunka elterjedése
    - csökkenő kiegészítő, kiszolgáló munkák
    - ezen munkafajták vállalkozás keretében történő elvégzése, a munkavállalóval szemben növekvő elvárások mellett
    - közvetlen irányítás hiánya
      - nagyobb tudatosság, önfegyelem, fejlett szociális készség igénye
  - Távközlés-informatika - új munkakörök
    - jó kommunikációs készség
    - fogyatékos emberek foglalkoztatására széles lehetőségek nyújtása

A megváltozott munkaképességűek integrációja

- **EU Foglalkoztatási Stratégia célja**
  - a fogyatékos emberek bővülő integrált foglalkoztatása
  - mindenki számára nyitott munkaerő-piac megvalósítása
  - 2010-re Európában a foglalkoztatottság 70%-os szintjének elérése
- **Szükséges lépések**
  - Képességek, adottságok nagyobb szerephez juttatása - FNO alkalmazása
  - Komplex képességvizsgálatok feltételeinek megteremtése (rendszerbe állítása)
  - A munkavédelem szabályozása kövesse a szervezett munkavégzési formák bővülését
  - Mozgó foglalkozás-egészségügyi, illetve komplex munkabiztonsági vizsgáló szolgáltatás beállítása
  - Munkahelyek minimális követelményeinek meghatározása a fogyatékos munkavállalók igényeihez adaptálva (ergonómiai ismeretek beépülése)
  - A foglalkoztathatóság beépítése a munkaköri alkalmassági vizsgálat általános rendjébe
  - Fokozott munkaalkalmassági ellenőrzések